

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था संचालित

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग

बी.ए.- तृतीय वर्ष - (Otp. – मराठी)

DSEC - Discipline specific Elective Course

अभ्यासक्रम

२०२०-२१

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग - अभ्यासक्रम

बी.ए. तृतीय वर्ष -DSEC (Otp. - मराठी)

सत्र : पाचवे

अभ्यासपत्रिका ९ वी- आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, U-MAR-507

(कालखंड : १९८० ते २०००)

(गुण ५०/ तासिका ५० / क्रेडिट २)

उद्दिष्टे : १) मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाचा परिचय करून घेणे. २) इसवी सन १९८० ते २००० या कालखंडातील विविध वाङ्मयप्रकारांचा परिचय करून घेणे. ३) इसवी सन १९८० ते २००० कालखंडातील वाङ्मय निर्मितीच्या प्रेरणांचा अभ्यास करणे. ४) इसवी सन १९८० ते २००० कालखंडातील प्रमुख ग्रंथ आणि त्यांच्या रचनेचे विशेष समजून घेणे.

निष्पत्ती : १) मराठी वाङ्मयाचा इतिहासाची संकल्पना स्पष्ट होईल. २) इसवी सन १९८० ते २००० कालखंडातील विविध वाङ्मय प्रकारांचे स्वरूप व त्यांचे विशेष सांगता येईल. ४) इसवी सन १९८० ते २००० कालखंडातील वाङ्मय निर्मितीच्या प्रेरणांचा उलगडा होईल, प्रमुख ग्रंथांचे वाङ्मयीन महत्त्व सांगता येईल.

घटक क्र.१ - कथा : कालखंडातील कथेचे स्वरूप

- ग्रामीण कथा
- दलित कथा
- आदिवासी कथा
- स्त्रीवादी कथा, इतर प्रवाहातील कथा

घटक क्र.२ - कविता : कालखंडातील कवितांचे स्वरूप

- ग्रामीण कविता
- दलित कविता
- आदिवासी कविता
- स्त्रीवादी कविता, इतर प्रवाहातील कविता

घटक क्र.३ - कादंबरी : कालखंडातील कादंबरीचे स्वरूप

- ग्रामीण कादंबरी

- दलित कादंबरी
- आदिवासी कादंबरी
- स्त्रीवादी कादंबरी, इतर प्रवाहातील कादंबरी

घटक क्र.४ - नाटक : कालखंडातील नाटकाचे स्वरूप

- ग्रामीण नाटक
- दलित नाटक
- आदिवासी नाटक
- स्त्रीवादी नाटक
- नाटकातील प्रयोगशीलता

संदर्भ ग्रंथ :

- १)) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १, २, ३, ४, ५, ६, प्रकाशक : महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
- २) आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १, २ - डॉ. अ. ना. देशपांडे
- ३) अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - डॉ. प्र. न. जोशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- ४) मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास - अर्वाचीन कालखंड - डॉ. प्र.न. जोशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- ५) प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - ल. रा. नसिराबादकर
- ६) आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ४, ५, ६ - संपा. रा. श्री. जोग
- ७) प्रदक्षिणा, खंड १, २ - रा. श्री. जोग व इतर, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे
- ८) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १, २, ३ - ल.रा.पांगारकर
- ९) मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास - डॉ. ग. ना. जोगळेकर
- १०) मराठी वाङ्मयाची सद्यःस्थिती - संपा. डॉ. टिळक, डॉ. पुंडे
- ११) महाराष्ट्र सारस्वत - वि. ल. भावे, शं. गो. तुळपुळे
- १२) अर्वाचीन मराठी गाड्याची पूर्वपीठिका (१८०० ते १८६४)- गं. बा. सरदार
- १३) मराठी साहित्याचे सिंहावलोकन - द. के. केळकर
- १४) महाराष्ट्राचा सांस्कृतिक इतिहास -शं. दा. पेंडसे
- १५) आधुनिक मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी -गो. म. कुलकर्णी, मेहता पब्लिशिंग हाऊस,पुणे,१९९४
- १६) मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - सदा कऱ्हाडे, लोकवाङ्मयगृह प्रकाशन, मुंबई, १९९०
- १७) सांस्कृतिक महाराष्ट्र(१९६० ते २०१०) - मधू मंगेश कर्णिक, म. रा. सा. सं. मं. मुंबई, २०११
- १८) मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार -द. वा. पोतदार
- १९) वारकरी पंथाचा इतिहास - शं. वा. दांडेकर - धार्मिक वाङ्मय प्रकाशन संस्था, आळंदी १९६६
- २०) मराठी ग्रामीण कवितेचा इतिहास - डॉ. कैलास सर्वेकर, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९९
- २१) ग्रामीण साहित्याचा इतिहास(डॉ.कृष्ण इंगोले गौरव ग्रंथ)संपा.सयाजीराजे मोकाशी,स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २०१५

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग - अभ्यासक्रम

बी.ए. तृतीय वर्ष -DSEC (Otp. - मराठी)

सत्र : पाचवे

अभ्यासपत्रिका १० वी- मराठी भाषेच्या व्याकरणाचा स्थूल परिचय, U-MAR-508

(गुण ५०/ तासिका ५० / क्रेडिट २)

उद्दिष्टे : १) मराठी भाषेच्या व्याकरणाचे स्वरूप समजून घेणे. २) मराठी भाषेच्या व्याकरणातील वर्णविचार आणि प्रयोगाचा अभ्यास करणे. ३) मराठी भाषेच्या व्याकरणातील प्रयोग विचार आणि वाक्यांचे प्रकार समजून घेणे.

निष्पत्ती : १) मराठी व्याकरणाचा स्थूल परिचय होईल. २) लेखनविषयक सजगता निर्माण होईल. ३) व्याकरणातील प्रयोग विचार आणि वाक्यांचे प्रकार यांचे आकलन होईल.

घटक क्र.१ - मराठी भाषेचे व्याकरण : वर्णविचार

व्याकरणाचे महत्त्व, आवश्यकता

मराठीची वर्णमाला

वर्णांचे प्रकार - स्वर, स्वरादी, व्यंजने

उच्चारस्थानानुसार वर्णांचे वर्गीकरण

घटक क्र.२ - शब्दाच्या जाती, लिंग, वचन, विभक्ती

शब्दाच्या जाती

विकारी व अविकारी- व्याख्या, प्रकार, उदाहरणे

लिंगविचार - प्रकार, उदाहरणे

वचन - प्रकार, उदाहरणे

विभक्तीचा स्वरूपविचार

घटक क्र.३ - प्रयोगविचार

कर्तरी प्रयोग
कर्मणी प्रयोग
भावे प्रयोग
मिश्र / संकर प्रयोग

घटक क्र.४ - वाक्यविचार : प्रकार

वाक्य - कर्ता, कर्म, क्रियापद
वाक्य : अर्थावरून प्रकार
वाक्य : विधानांच्या संख्येवरून प्रकार
वाक्य : क्रियापदाच्या रूपांवरून प्रकार

संदर्भ ग्रंथ :

- १) सुगम मराठी व्याकरण, लेखन - मो. रा. वाळंबे, नितीन प्रकाशन, पुणे
- २) शुद्धलेखनप्रदीप - मो. रा. वाळंबे, नितीन प्रकाशन, पुणे
- ३) मराठीचे शास्त्रीय व्याकरण - मो. के. दामले
- ४) शुद्धलेखन मार्गप्रदीप - अरुण फडके, अंकुर प्रकाशन, ठाणे
- ५) शुद्ध शब्दकोश - डॉ. स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- ६) मराठी शुद्धलेखन परिचय - लीला गोविलकर, स्फूर्ती प्रकाशन, अहमदनगर, १९९६
- ७) अभिनव मराठी व्याकरण : मराठी लेखन - श्रीधर शनवारे, विद्याविकास पब्लिशर्स प्रा. लि., नागपूर
- ८) मराठी अनिवार्य - डॉ. अविनाश सांगोलेकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
- ९) अभिनव मराठी व्याकरण - प्र. ना. जोशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- १०) शास्त्रीय मराठी व्याकरण - मो. के. दामले
- ११) मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार - अरविंद मंगरूळकर
- १२) मराठी व्याकरण : काही समस्या - प्र. ना. दीक्षित
- १४) सुलभ मराठी व्याकरण - शर्मिला ठाकूर, मुद्रा प्रकाशन, कोल्हापूर
- १५) मराठी लेखन मार्गदर्शिका - डॉ. यास्मिन शेख - राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग - अभ्यासक्रम

बी.ए. तृतीय वर्ष DSEC (Otp. - मराठी)

सत्र : पाचवे

अभ्यासपत्रिका ११ वी - साहित्यविचार U-MAR-509

(गुण : ५० / तासिका : ५० / क्रेडिट : २)

उद्दिष्टे : १) साहित्याचे स्वरूप समजून घेणे. २) साहित्याच्या भारतीय आणि पाश्चात्य प्रयोजनांचा विचार करणे. ३) साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया समजून घेणे. ४) शब्दशक्ती आणि भरताचा रसविचार समजून घेणे.

निष्पत्ती : १) साहित्याचे स्वरूप, संकल्पना सांगता येईल, भारतीय विचारवंतांनी सांगितलेले साहित्याचे स्वरूप लक्षात येईल. २) साहित्य निर्मितीमागील विविध प्रयोजने सांगता येतील. ३) साहित्य निर्मितीमागील प्रतिभा शक्ती आणि इतर जनक कारणे सांगता येतील. ४) शब्दशक्तीचे सामर्थ्य आणि रस विचारांचे आकलन होईल.

घटक क्र.१ - साहित्याचे स्वरूप

- ललित आणि ललितेतर साहित्य
- साहित्याचे शब्दरूप
- साहित्याचे स्वरूप, व्याख्या
- भारतीय, पाश्चात्य विचारवंत
- वास्तव व कल्पित - संबंध
- साहित्यातून व्यक्त होणारे अनुभवविशेष

घटक क्र.२ - साहित्याचे प्रयोजने

- स्वरूप व प्रयोजन यांचा परस्पर संबंध
- प्रयोजन आणि परिणाम यातील फरक
- भारतीय विचारवंतांनी सांगितलेली प्रयोजने
- पाश्चात्य विचारवंतांनी सांगितलेली प्रयोजने

घटक क्र.३ - साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया

- साहित्यातील नवनिर्मितीचे स्वरूप
- साहित्यातील नवनिर्मितीच्या शक्ती - प्रतिभा, स्फुर्ती, कल्पना, भावना
- प्रतिभा व्यापार व स्वप्न व्यापार
- साहित्यिकांचे व्यक्तिमत्त्व

घटक क्र.४ - शब्दशक्ती आणि भरताचा रसविचार

- अभिधा - व्याख्या प्रकार
- लक्षणा - व्याख्या प्रकार
- व्यंजना - व्याख्या प्रकार
- भरताचे रससूत्र, अष्टसात्विकभाव, रससंख्या

घटक क्र. ५ वाङ्मयाचे मूल्यमापन

- वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना
- वाङ्मयाच्या मूल्यमापनाचे स्वरूप

घटक क्र. ६ साहित्याची भाषा

- ललित साहित्याची भाषा, व्यवहाराची भाषा
- भाषा हे साहित्याचे साधन कि माध्यम ?
- शब्दार्थाचा वक्रव्यापार
- भाषेचे नादरूप - अलंकारविचार - रूपक, प्रतिमा, प्रतीक
- शैलीविचार - लेखक तशी शैली, आशय तशी शैली

संदर्भ ग्रंथ :

- १) काव्यशास्त्रप्रदीप - स. रा. गाडगीळ, विद्या प्रकाशन, नांदेड
- २) भारतमुनींचे नाट्यशास्त्र - डॉ.सरोज देशपांडे
- ३) भारताचे नाट्यशास्त्र - गोदावरी केतकर
- ४) साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा - वा. ल. कुलकर्णी, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
- ५) साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा - डॉ. दि. के. बेडेकर
- ६) भारतीय साहित्यशास्त्र - ग. त्र्यं. देशपांडे, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८०
- ७) साहित्यविचार - डॉ. अ. वा. कुलकर्णी, प्रतिमा प्रकाशन पुणे
- ८) साहित्यविचार - संपा. डॉ. पुंडे, डॉ. तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- ९) भारतीय साहित्यविचार - डॉ. लीला गोविलकर, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- १०) भारतीय साहित्यविचार - भुजंग वाडीकर, जीवन पिंपळवाडीकर, अभय प्रकाशन, नांदेड, १९८५
- ११) नवे साहित्यशास्त्र - यशवंत मनोहर, युगसाक्षी प्रकाशन, नागपूर, २००९
- १२) साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया - डॉ. आनंद यादव

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग - अभ्यासक्रम

बी.ए. तृतीय वर्ष DSEC (Otp. - मराठी)

सत्र : सहावे

अभ्यासपत्रिका १२ वी- मराठी भाषिक कौशल्यविकास U-MAR-607

(गुण : ५० / तासिका : ५० / क्रेडिट : २)

उद्दिष्टे : १) विद्यार्थ्यांच्या भाषिक क्षमतांचा विकास करणे. २) ग्रंथ परीक्षण समजून घेणे. ३) मराठी भाषेचे उपयोजन व विविध क्षेत्रातील व्यवसायांच्या संधीची माहिती करून घेणे. ४) मुद्रितशोधनाचे नियम समजावून घेणे. ५) मराठी विषयक संकेतस्थळे आणि त्याचे विविध स्रोत समजून घेणे.

निष्पत्ती : १) विद्यार्थ्यांच्या भाषिक क्षमतांचा विकास होईल. २) विविध क्षेत्रातील व्यावसायिक संधीची पूर्वतयारी होईल. ३) मुद्रितशोधण्याचे कौशल्य विकसित होईल. ४) मराठी भाषेच्या नियमांचा लेखनात उपयोग करता येईल. ५) मराठी भाषेच्या संकेतस्थळांचा स्रोत म्हणून उपयोग करता येईल.

घटक क्र.१ - ग्रंथ परीक्षण

- ग्रंथ परीक्षणाचे स्वरूप
- ग्रंथ परीक्षणाची पद्धत

घटक क्र.२ - पटकथा लेखन, रोजनिशी लेखन

- पटकथालेखनाचे स्वरूप, महत्त्व
- रोजनिशी लेखन : तंत्र, महत्त्व

घटक क्र.३ - मुद्रितशोधन आणि लेखनविषयक नियम

- मुद्रितशोधनाची पद्धत,
- सांकेतिक खुणा
- मुद्रितशोधनाचे महत्त्व
- प्रमाण मराठीचे लेखनविषयक नियम

घटक क्र.४ - मराठीविषयक संकेतस्थळे

संकेतस्थळांचा परिचय

संकेतस्थळ - उपयोजन

मराठी भाषा - साहित्यविषयक विविध संकेतस्थळे

घटक क्र. ५ ग्रंथव्यवहार

ग्रंथ व्यवहाराचे स्वरूप

लेखक- प्रकाशक व्यवहार, विक्रेते, ग्राहक

घटक क्र. ६ सांस्कृतिक कार्यक्रमाचे आयोजन, सूत्रसंचालन

विविध सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे आयोजन आणि त्याचे स्वरूप

सूत्रसंचालन : एक कला

सूत्रसंचालनासाठी आवश्यक गुण

संदर्भ ग्रंथ :

- १) भाषिक कौशल्ये विकास - डॉ. हरेश शेळके आणि इतर - अक्षरवेध प्रकाशन, पुणे, प्र. २०२०
- २) भाषिक विनिमय : तत्व आणि व्यवहार - य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक
- ३) मराठी भाषिक कौशल्य विकास - संपा. - डॉ. पृथ्वीराज तौर, अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव
- ४) व्यावहारिक मराठी भाषा- य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक
- ५) प्रशासकीय मराठी भाषेचा विकास -गीता भागवत,राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई, १९९६
- ६) निवडक भाषा आणि जीवन - संपा. डॉ. कल्याण काळे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस,पुणे, १९९८
- ७) प्रशासकीय लेखन - भाषा संचलनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई, १९६६
- ८) शासन व्यवहारात मराठी - भाषा संचलनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
- १०) सुगम मराठी व्याकरण, लेखन - मो. रा. वाळंबे, नितीन प्रकाशन, पुणे
- ११) शुद्धलेखनप्रदीप - मो. रा. वाळंबे, नितीन प्रकाशन, पुणे
- १२) मराठीचे शास्त्रीय व्याकरण - मो. के. दामले
- १३) मुद्रितशोधन - य. ए. धायगुडे, दी पूना प्रेस ओनर्स असोसिएशन, पुणे
- १४) शुद्धलेखन विवेक - द. न. गोखले
- १५) सूत्रसंचालन : एक कला -डॉ. राजशेखर सोलापुरे, अरुणा प्रकाशन, लातूर

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग - अभ्यासक्रम

बी.ए. तृतीय वर्ष -DSEC (Otp. - मराठी)

सत्र : सहावे

अभ्यासपत्रिका १३ वी- उपयोजित मराठी U-MAR-608

(गुण : ५० / तासिका : ५० / क्रेडिट : २)

उद्दिष्टे : १) मुलाखतीचे स्वरूप समजून घेणे. २) जाहिरातीचा मसुदा तयार करणे. ३) भाषांतराचे स्वरूप व महत्त्व समजून घेणे. ४) पत्रलेखनाचे स्वरूप समजून घेणे. ५) मराठी भाषेसाठी संगणकाचा उपयोग करता येणे.

निष्पत्ती : १) मुलाखतीला आत्मविश्वासाने सामोरे जाता येईल. २) विविध माध्यमांसाठी जाहिरात लेखनाचा मसुदा तयार करता येईल. ३) भाषांतराचे महत्त्व व स्वरूप लक्षात येईल. ४) मराठी भाषा साहित्य लेखनासाठी संगणकाचा उपयोग करता येईल.

घटक क्र.१- मुलाखत

मुलाखत म्हणजे काय ?
मुलाखतीचे स्वरूप, पूर्वतयारी
मुलाखतीचे प्रकार

घटक क्र.२ - जाहिरात

जाहिरातीचे युग, महत्त्व
जाहिरातीचे स्वरूप, व्याख्या
जाहिरातीचे प्रकार

घटक क्र.३ - भाषांतर

भाषांतराचे स्वरूप, व्याख्या
भाषांतराचे महत्त्व, प्रकार

घटक क्र.४ - पत्रलेखन

पत्रलेखनाचा मायना, स्वरूप
औपचारिक- अनौपचारिक पत्रलेखन

घटक क्र. ५ मराठी भाषा आणि संगणक -

संगणकाचा उपयोग कसा होऊ शकतो ?

मराठी भाषेचे स्वरूप आणि संगणकप्रणाली
मराठी भाषेत संगणकाचे महत्त्व, उपयोग

घटक क्र. ६ वृत्तपत्राची भाषा

वृत्तपत्राचे स्वरूप

मराठी वृत्तपत्रांची भाषाविषयक जाणीव

अग्रलेख, बातमी लेखनाची भाषा

संदर्भ ग्रंथ :

- १) व्यावहारिक मराठी - डॉ. कल्याण काळे व डॉ. द. दि. पुंडे, निराली प्रकाशन, पुणे २०१२
- २) व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, २०११
- ३) व्यावहारिक मराठी - डॉ. स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- ४) व्यावहारिक मराठी - डॉ. सयाजीराव मोकाशी, डॉ. रंजना नेमाडे, शेतकरी साहित्य प्रकाशन, पुणे, २०१०
- ५) व्यावहारिक, मराठी - डॉ. लीला गोविलकर व डॉ. जयश्री पाटणकर, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००४
- ६) व्यावहारिक मराठी - पुणे विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे
- ७) व्यावहारिक उपयोजित मराठी व प्रसारमाध्यमांची कार्यशैली - संपा. संदीप सांगळे
- ८) उपयोजित मराठी, भाग १, २ - प्रकाश मेदककर
- ९) संगणक संकल्पना / संगणक परिचय - प्रा. नंदकिशोर दायमा
- १०) भाषिक सर्जन आणि उपयोजन - डॉ. राजन गवस, डॉ. अरुण शिंदे आणि डॉ. गोमटेश्वर पाटील
- ११) उपयोजित अभ्यासक्रम, मराठी भाषेचे संवादकौशल्ये - य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक, १९९९
- १२) माध्यमांची भाषा आणि लेखनकौशल्ये - डॉ. केशव तुपे, चिन्मय प्रकाशन, पुणे
- १२) मराठी भाषेची संवादकौशल्ये - य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक
- १३) श्रवण आणि संभाषण कौशल्ये - य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक
- १४) वाचन आणि लेखन कौशल्ये - य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक
- १५) अध्ययन कौशल्य - य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक
- १६) अध्यायनासाठी संवादकौशल्ये - य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक
- १७) भाषिक विनिमय : तत्त्व आणि व्यवहार - य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक
- १८) मराठी भाषिक कौशल्य विकास - संपा. - डॉ. पृथ्वीराज तौर, अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव
- १९) व्यावहारिक मराठी भाषा - य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक
- २०) प्रशासकीय मराठी भाषेचा विकास - गीता भागवत, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई, १९९६
- २१) निवडक भाषा आणि जीवन - संपा. डॉ. कल्याण काळे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९८
- २२) प्रशासकीय लेखन - भाषा संचलनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई, १९६६

- २३) व्यावसायिक पत्रलेखन व अहवाललेखन - श्री. ग. बापट, वैशाली प्रकाशन, पुणे, १९७२
- २४) जनसंपर्क : संकल्पना आणि सिद्धांत - सुरेश पुरी
- २५) मराठी वृत्तपत्राचा इतिहास - रा. के. लेले, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे १९८४
- २६) पत्रकारिता : स्वरूप आणि चिकित्सा - डॉ. महावीर जोधळे, सुविधा प्रकाशन, पुणे
- २७) पत्रकारितेचा स्वभाव - ल. ना. गोखले, प्रका. -पुणे विद्यापीठ, पुणे
- २८) दूरदर्शनसाठी लेखन - केशव केळकर
- २९) आजच्या ठळक बातम्या - समीरण वाळवेकर, राजहंस प्रकाशन, पुणे, २००९
- ३०) इंटरनेट पत्रकारिता -सुरेशकुमार, तक्षशिला प्रकाशन, नवी दिल्ली
- ३१) प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये - य. च. म. मु. वि. नाशिक, २००८
- ३२) मराठी वृत्तपत्राचा इतिहास - रा. के. लेले, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे १९८४
- ३३) पत्रकारिता : स्वरूप आणि चिकित्सा - डॉ. महावीर जोधळे, सुविधा प्रकाशन, पुणे
- ३४) पत्रकारितेचा स्वभाव - ल. ना. गोखले, प्रका. -पुणे विद्यापीठ, पुणे
- ३५) दूरदर्शनसाठी लेखन - केशव केळकर
- ३६) आजच्या ठळक बातम्या - समीरण वाळवेकर, राजहंस प्रकाशन, पुणे, २००९
- ३७) इंटरनेट पत्रकारिता -सुरेशकुमार, तक्षशिला प्रकाशन, नवी दिल्ली
- ३८) प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये - य. च. म. मु. वि. नाशिक, २००८
- ३९) मुद्रितमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये - श्री अरुण खेरे, य. च. म. मु. वि. नाशिक
- ४०) फिचर रायटिंग - प्रसन्नकुमार अकलुजकर, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे २००८
- ४१) माध्यमांची भाषा आणि लेखनकौशल्ये - डॉ. केशव तुपे, चिन्मय प्रकाशन, पुणे
- ४२) मुद्रितमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये - श्री अरुण खेरे, य. च. म. मु. वि. नाशिक
- ४३) फिचर रायटिंग - प्रसन्नकुमार अकलुजकर, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे २००८
- ४४) माध्यमांची भाषा आणि लेखनकौशल्ये - डॉ. केशव तुपे, चिन्मय प्रकाशन, पुणे
- ४५) व्यावसायिक पत्रलेखन व अहवाललेखन - श्री. ग. बापट, वैशाली प्रकाशन, पुणे, १९७२
- ४६) भाषिक कौशल्ये विकास - डॉ. हरेश शेळके आणि इतर - अक्षरवेध प्रकाशन, पुणे, प्र. २०२०१)
- ४७) जनसंपर्क : संकल्पना आणि सिद्धांत - सुरेश पुरी
- ४८) माध्यमांची भाषा आणि लेखनकौशल्ये - डॉ. केशव तुपे, चिन्मय प्रकाशन, पुणे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मराठी विभाग - अभ्यासक्रम

बी.ए. तृतीय वर्ष DSEC (Otp. - मराठी)

सत्र : सहावे

अभ्यासपत्रिका १४ वी- मराठीचे भाषाशास्त्र U-MAR-609

(गुण : ५० / तासिका : ५० / क्रेडिट : २)

उद्दिष्टे : १) मराठी भाषेची उत्पत्तीकाळाचे स्वरूप समजून घेणे. २) भाषिक परिवर्तनाची कारणे आणि प्रकार समजून घेणे. ३) प्रमाण आणि बोली भाषांचा अभ्यास करणे.

निष्पत्ती : १) मराठी भाषेची उत्पत्तीकाळाचे स्वरूप, कूळ, प्राथमिक स्वरूप समजेल . २) भाषिक परिवर्तनाची कारणे आणि प्रकार समजतील. ३) प्रमाण आणि बोली भाषांचा अभ्यास होईल, बोलीच्या निर्मितीची कारणे सांगता येतील.

घटक क्र.१- मराठी भाषेची उत्पत्ती

जगातील भाषाकुळ, भारतातील भाषाकुळ

भाषेची व्याख्या, मराठीचे कूळ

प्राचीन ग्रंथांतील मराठीचा उल्लेख

मराठीतील शिलालेख ताम्रपट

मराठीच्या उत्पत्तीसंबंधी अभ्यासकांची मते

घटक क्र.२ - भाषिक परिवर्तने

स्वन

स्वपरिवर्तन - कारणे, प्रकार

अर्थपरिवर्तन म्हणजे काय ? व्याख्या

अर्थपरिवर्तन - कारणे, प्रकार

घटक क्र.३ - प्रमाणभाषा व बोली प्रमाण

भाषा - विविध व्याख्या
प्रमाणभाषेचे विशेष
बोली म्हणजे काय ? व्याख्या
बोलीच्या निर्मितीची कारणे
बोलींची वैशिष्ट्ये

घटक क्र.४ - मराठीच्या विविध बोली

कोकणी
अहिराणी
मराठवाडी
इतर बोली

संदर्भ ग्रंथ :

- १) मराठी भाषा : उद्गम आणि विकास - कृ. पा. कुलकर्णी, मॉडर्न बुक डेपो, पुणे, १९६९
- २) मराठी भाषा : वाढ आणि बिघाड - श्री. के. क्षीरसागर
- ३) मराठीचा भाषिकअभ्यास -संपा. मु. श्री. कानडे, स्नेहवर्धक पब्लिशिंग हाऊस, पुणे
- ४) भाषा आणि भाषाशास्त्र - श्री. न. गजेंद्रगडकर, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७९
- ५) सुबोध भाषाशास्त्र - प्र. न. जोशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- ६) भाषा आणि मातृभाषा -रा. ग. जाधव, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- ७) मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - डॉ. महेंद्र कदम, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- ८) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - लीला गोविलकर, आरती प्रकाशन, डोंबिवली, १९९२
- ९) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : स्वरूप आणि पद्धती - कल्याण काळे, अंजली सोमण
- १०) आधुनिक भाषाविज्ञान - संपा. कल्याण काळे, अंजली सोमण, प्रतिमा प्रकाशन पुणे, १९९९
- ११) भाषाविज्ञान : संकल्पना व स्वरूप आरती कुलकर्णी, विजय प्रकाशन, नागपूर, २००९
- १२) मराठीचा भाषिक अभ्यास - संपा. मु. श्री. कानडे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- १३) सुलभ भाषाविज्ञान - डॉ. द. दि. पुंडे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- १४) आधुनिक भाषाविज्ञान:सिद्धांत आणि उपयोजन -डॉ.मिलिंद मालशे, लोकवाङ्मयगृह प्रकाशन, मुंबई, २००४
- १५) आधुनिक भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा - डॉ. दादा गोरे, गोदा प्रकाशन औरंगाबाद, २०१४
- १६) भाषाविज्ञान:वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक -संपा. मालशे, इनामदार, सोमण, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
- १७) मराठीचे ऐतिहासिक भाषाशास्त्र - र. रा. गोसावी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- १८) अभिनव भाषाविज्ञान - ग. ना. जोगळेकर

- १९) सामाजिक भाषाविज्ञान - डॉ. रमेश धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे २००६
- २०) भाषाविज्ञान परिचय - संपा. स. ग. मालसे आणि इतर, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे २००९
- २१) भाषा : स्वरूप, सामर्थआणि सौंदर्य - वामन केशव लेले, राजहंस प्रकाशन, पुणे, २००५
- २२) भाषावार प्रांतरचना आणि मराठी : काही परिप्रेक्ष्य - संपा. रमेश वरखेडे, साहित्य अकादेमी, नवी दिल्ली, २०१४
- २३) समाजभाषाविज्ञान : प्रमुख संकल्पना -डॉ. रमेश वरखेडे, शब्दालय प्रकाशन, संगमनेर
- २४) भाषा आणि भाषाविज्ञान -डॉ. रमेश धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे,२००६
- २५) मराठी भाषा, इतिहास आणि भूगोल - ना. गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९९५
- २६) भाषा आणि संस्कृती - ना. गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९८२
- २७) ध्वनिविचार - ना. गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९९०
- २८) भाषाशास्त्र आणि मराठी भाषा - कृ. पा. कुलकर्णी
- २९) मराठी भाषेचे मूळ - विश्वनाथ खैरे
- ३०) बोली भाषांचा अभ्यास -सु. बा. कुलकर्णी